

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

ALKUVOIMA-hankkeen kuntatilaisuus

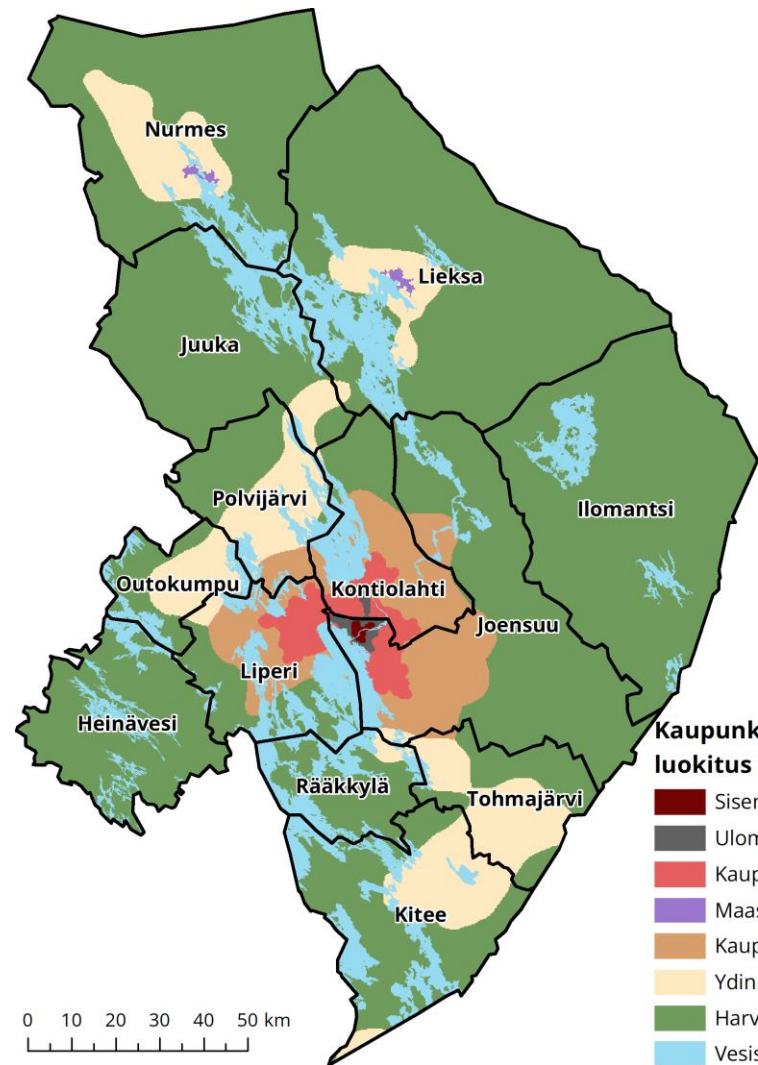
Nurmes 29.5. 2023

**Alue- ja kuntatutkimuskeskus SPATiA
Karelia ammattikorkeakoulu**

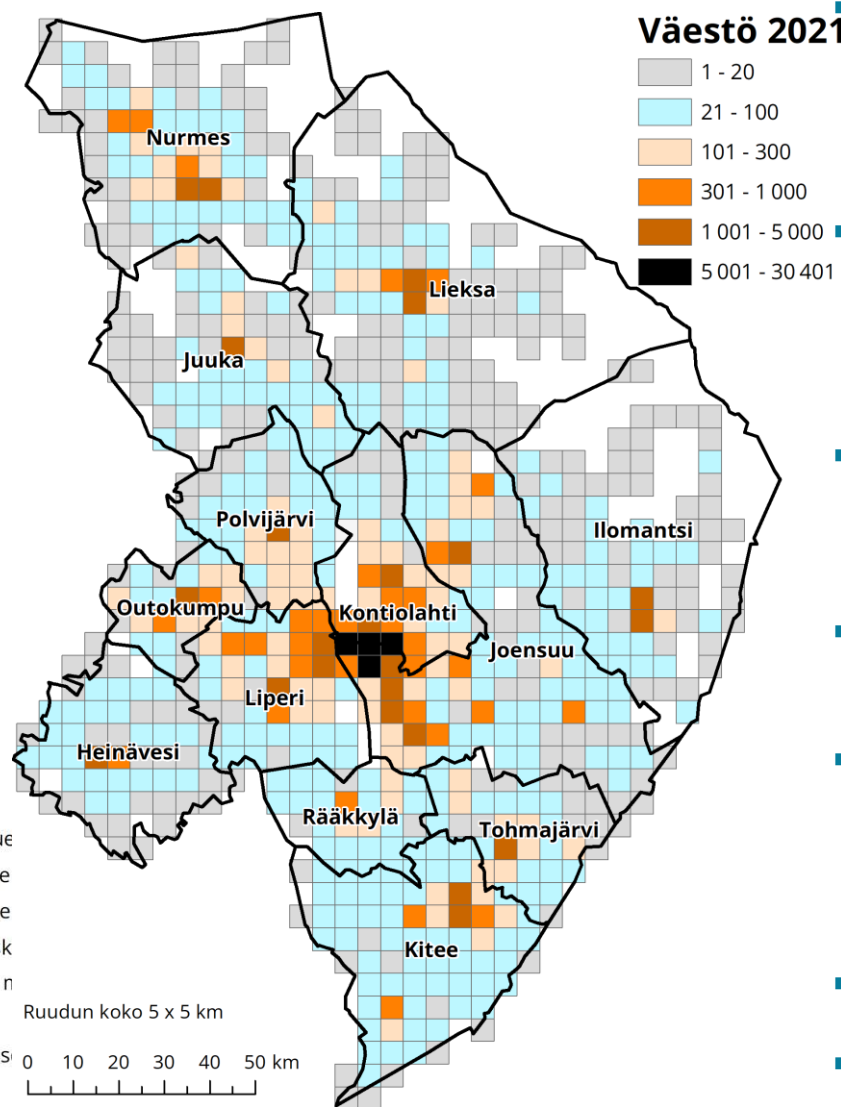

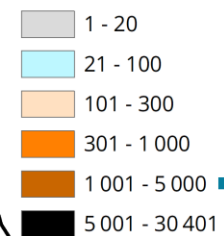
Toimintaympäristö Pohjois-Karjalassa

Kaupunki-maaseutu-luokitus 2018

Väestö 2021

Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR

Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutuluokituksessa Joensuu on Pohjois-Karjalan ainoa kaupunki.

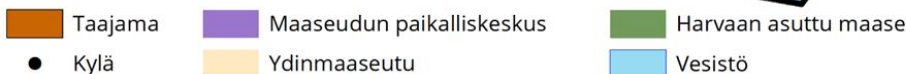
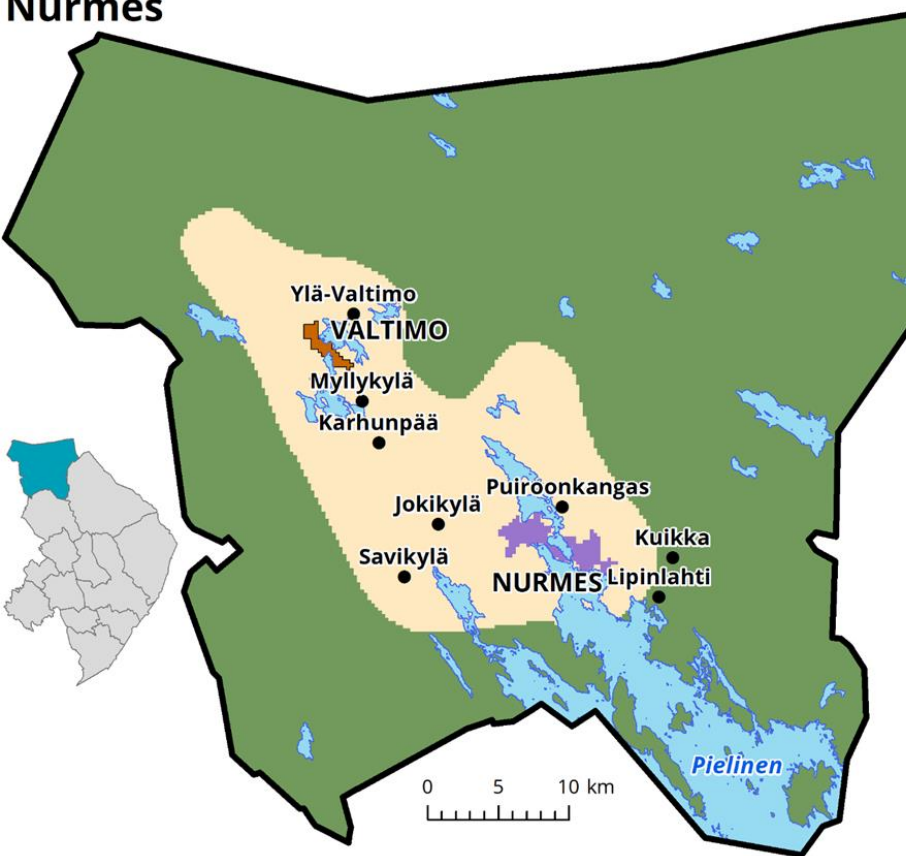
Kaupunkialuetta ympäröivät kehysalue ja kaupungin läheinen maaseutu, jotka ovat kiinteässä yhteydessä keskuskaupunkiin.

- Ydinmaaseudulla asutus on tiheämpää ja elinkeinorakenne monipuolisempi kuin harvaan asutulla maaseudulla.
- Maaseudun paikalliskeskukset ovat työssäkäynnin ja palvelujen keskuksia.
- Maakunnan väestö on keskittynyt Joensuuhun ja sen lähiympäristöön ml. kaupungin läheinen maaseutu (98 400 hlö, 61 % väestöstä vuonna 2021).
- Maaseutualueilla asui 63 000 hlö, 39 %.
- Väestö on keskittynyt taajamiin ja niiden ympäristöön. Maakunnan taajama-aste 73 %.

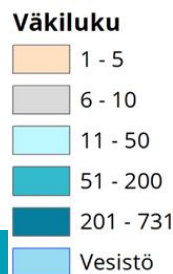
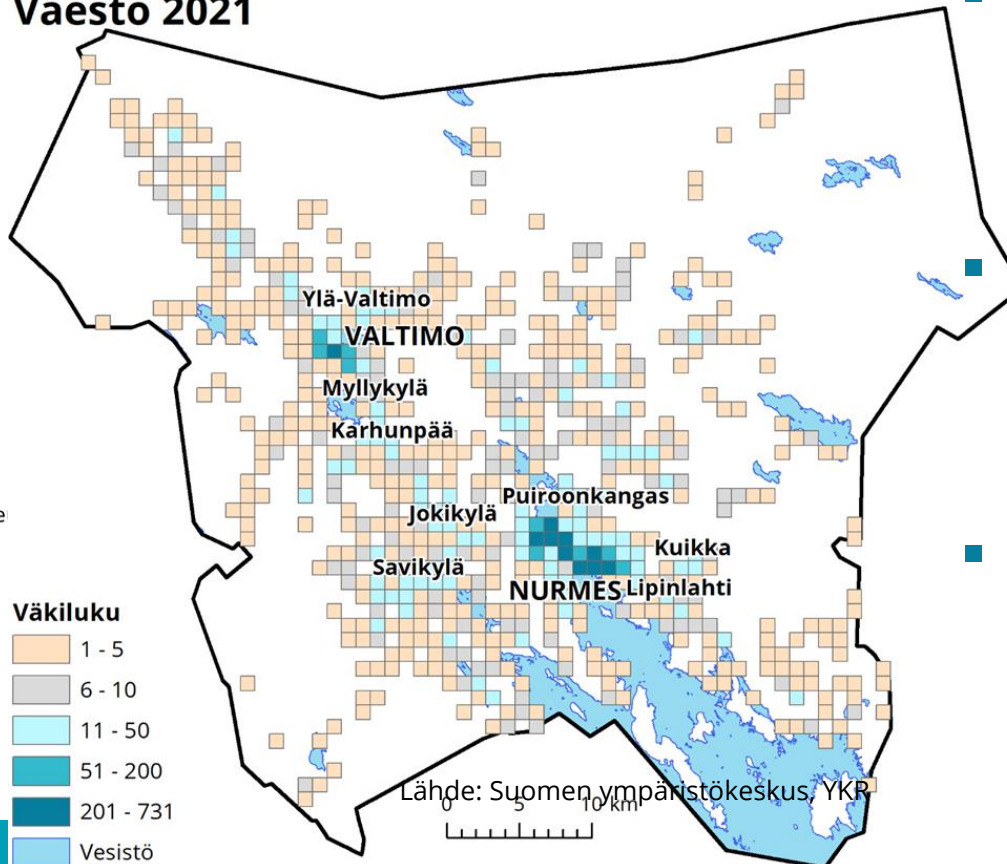

Toimintaympäristö

Nurmes

Väestö 2021

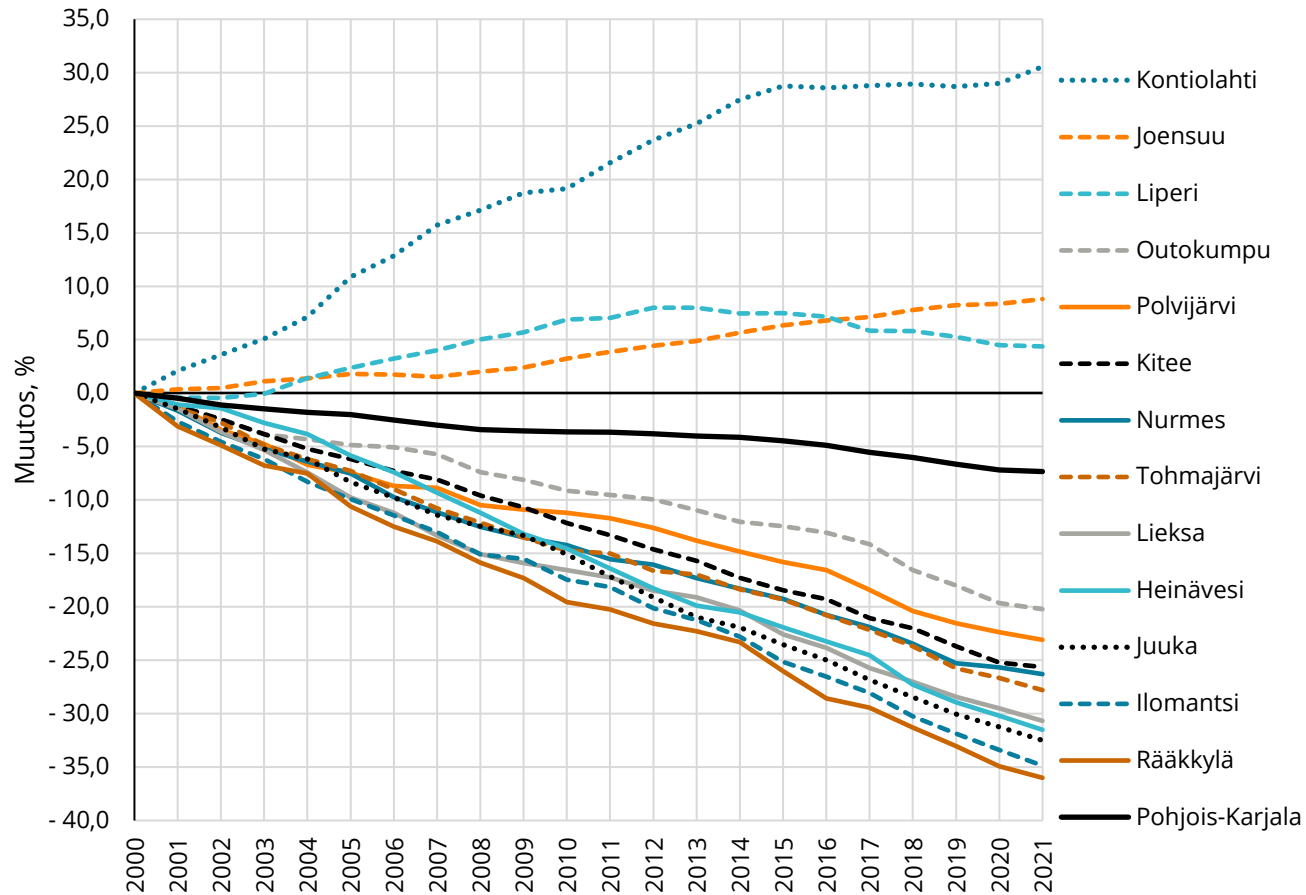
UEF// University of Eastern Finland

Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR

- 9 400 asukasta (v.2021)
- Keskustaajama maaseudun paikalliskeskus.
- Kt:n ja Valtimon kk:n ympäristö ydinmaas., muuten harvaan asuttua maaseutua
- Taajama-aste: 61 %
 - Nurmeksen kt. 4 800 as.
 - Valtimon kk. 900 as.
- Haja-asutus pääosin Valtimonjoen varsilla, muuten hyvin harvaan asuttua

Pohjois-Karjalan kuntien suhteellinen väestönmuutos vuosina 2000–2021

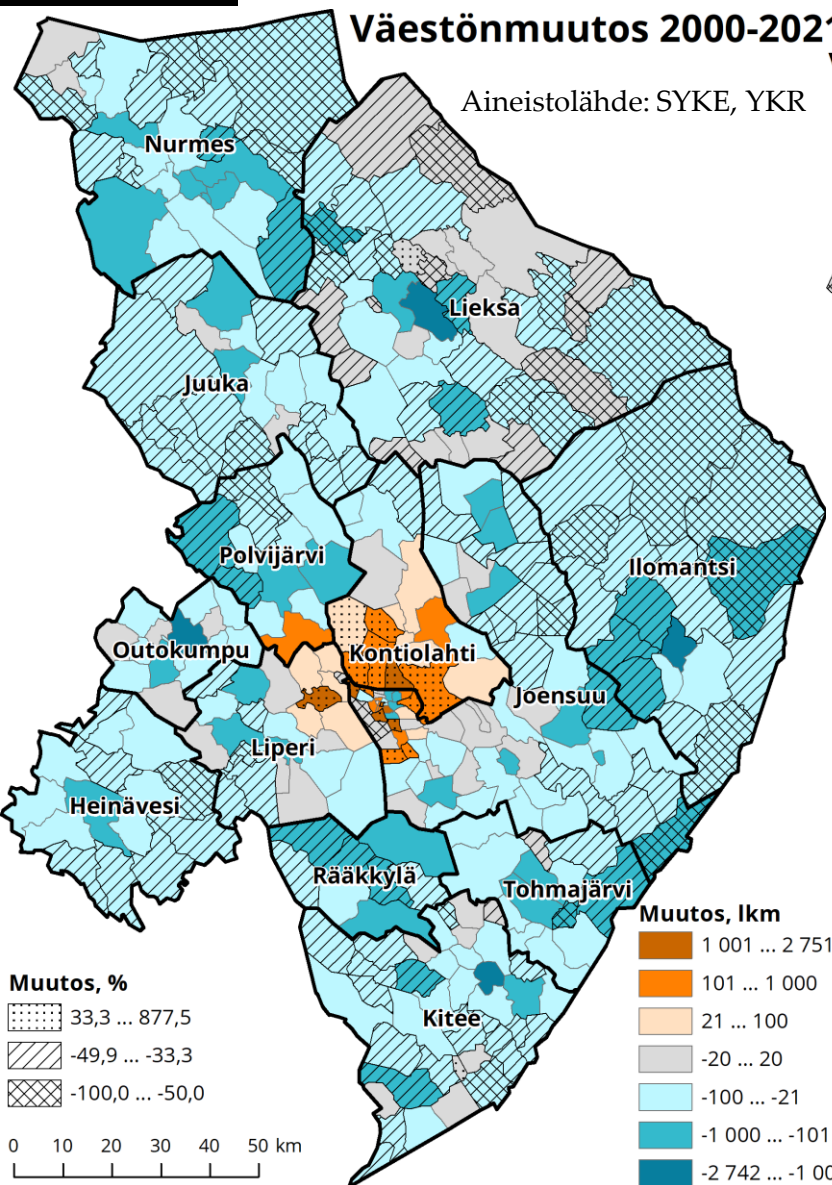

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

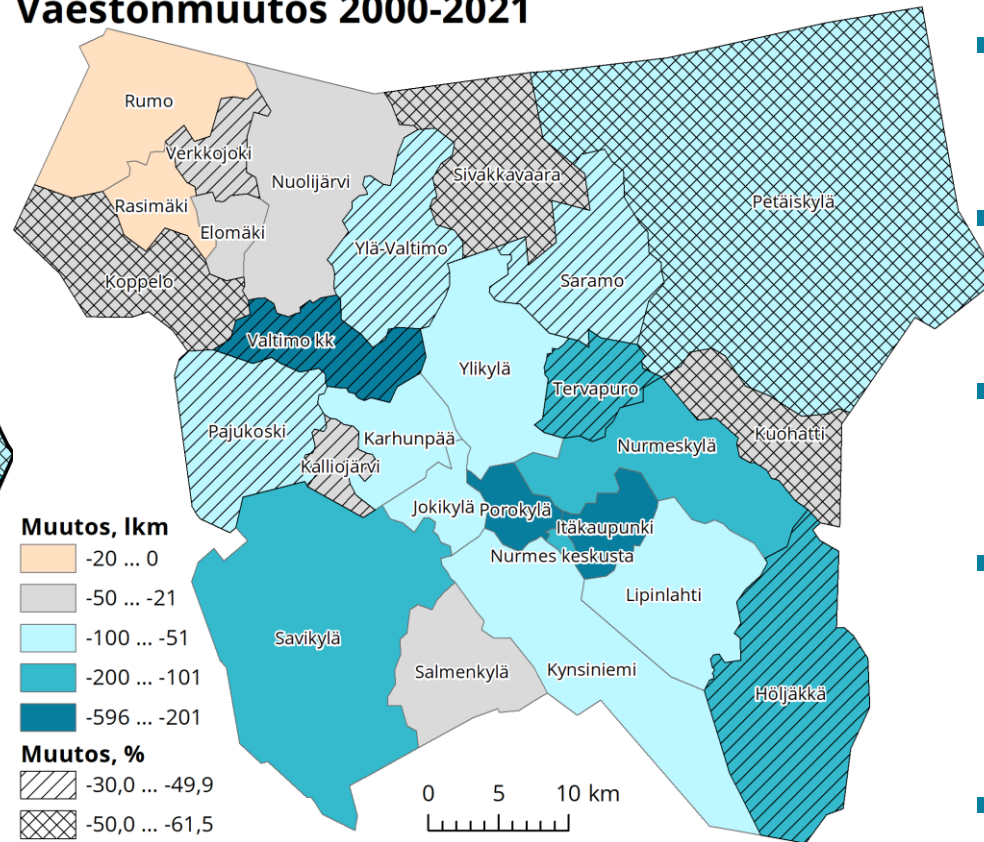
- Väestömäärä kasvoi Joensuun kaupunkiseudulla. Eniten väestö kasvoi Kontiolahdella.
- Väestö väheni eniten harvaan asutun maaseudun kunnissa (5 kuntaa).
- Seuraavaksi eniten väestö väheni ydinmaaseudun kunnissa (5 kuntaa, ml. Nurmes).

Pohjois-Karjalan ja Nurmeksien väestömäärän muutokset tilastoalueittain vuosina 2000–2021

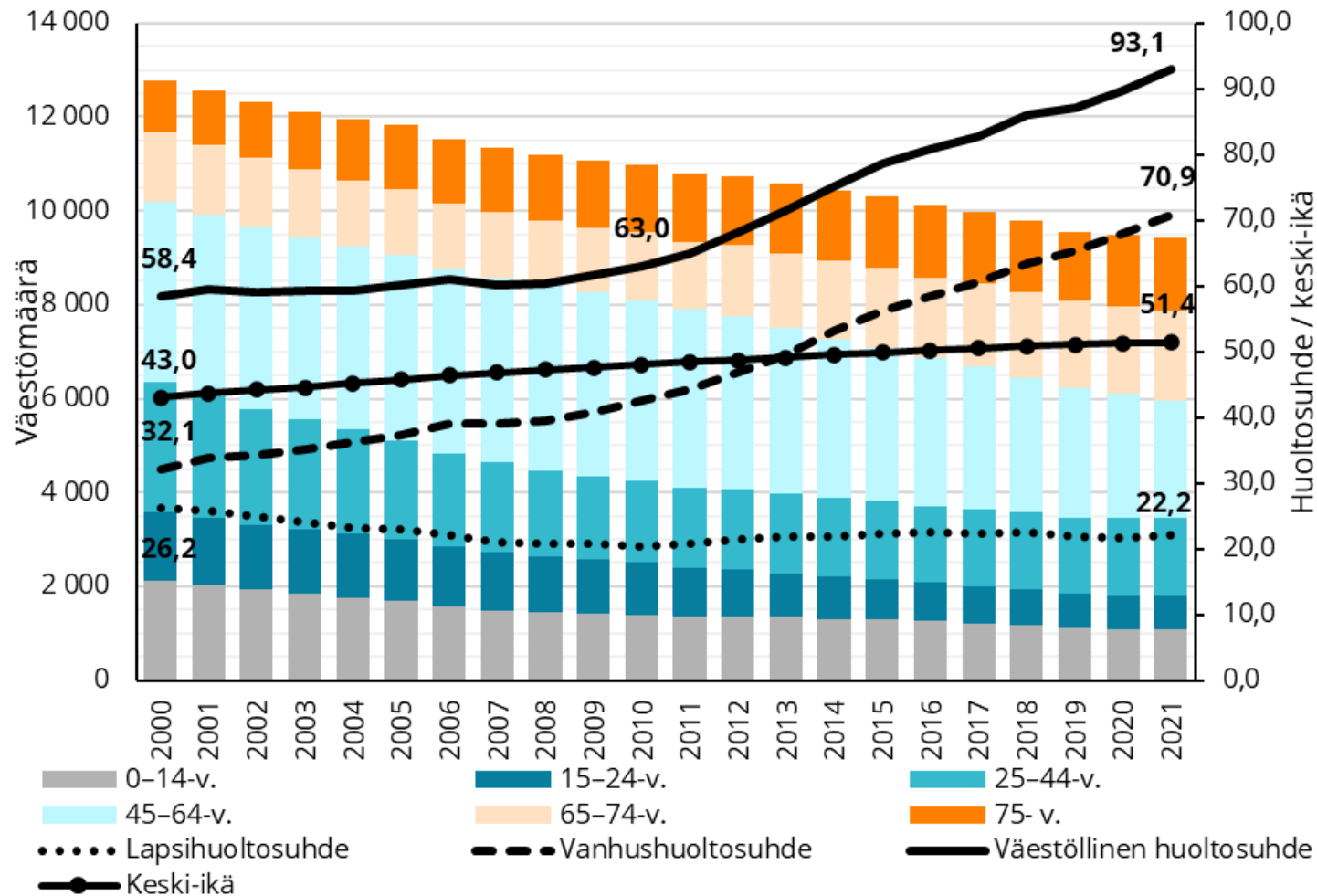
Väestönmuutos 2000-2021

- Väestömäärä kasvoi Joensuun ympäristössä, muualla väki väheni.
- Väestö väheni lukumääräisesti eniten maaseudun taajamissa.
- Suhteellisesti väestö väheni eniten kuntien reuna-alueilla.
- Nurmeksien väki väheni 3400 hlö (-26 %).
 - Nurmeksien kt.: -1400; -21%
 - Valtimon kk.: -500; -32 %
- Haja-asutusalueella muutokset pienempiä, mutta suhteellisesti suuria.

Väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä ja huoltosuhteet

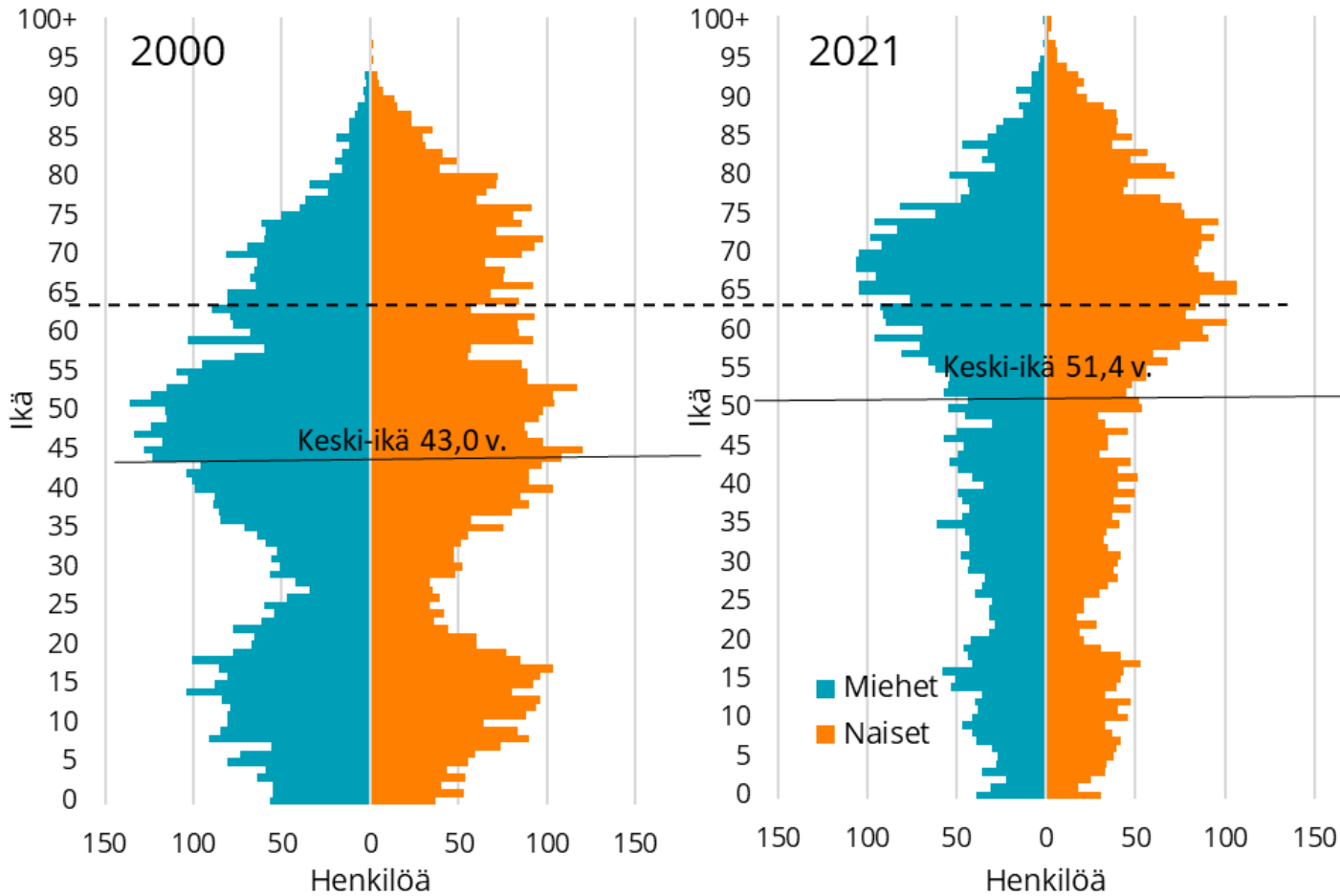

Muutokset 2000–2021

- Väestömäärä vähentyi yli neljänneksellä.
- Alle 15-vuotiaiden osuus väheni 17 %:sta 12 %:iin
- Työikäisten (15-64-v.) osuus väheni 63 %:sta 52 %:iin
- 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvoi 17 %-yksiköllä
- Väestöllinen huoltosuhte heikkeni 58,4:stä 93,1:een.
- Taloudellinen huoltosuhte oli 196,3 vuonna 2020

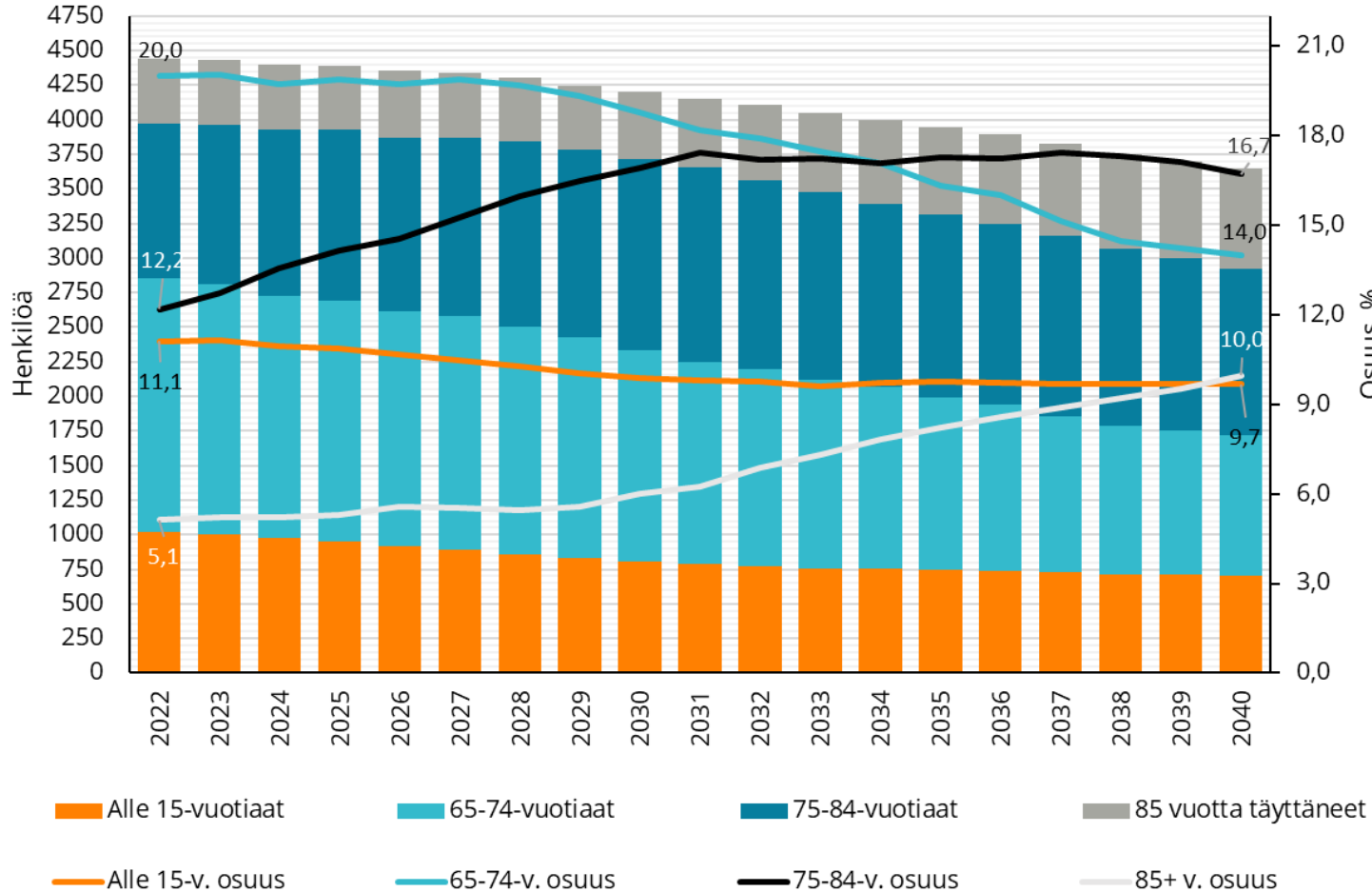
Väestömuutokset – väestön ikärakenne 2000 ja 2021

- Nurmeksen väestö on vähentynyt ja ikääntynyt vuodesta 2000 vuoteen 2021.
- Alle 55-vuotiaiden ikäluokat ovat merkittävästi yli 55-vuotiaiden ikäluokkia pienempiä.
- Nuoria aikuisia oli vähän jo vuonna 2000 ja vuoteen 2021 mennessä myös lasten määrä vähentyi huomattavasti.

Palvelutarve muuttuu ikärakenteen muuttuessa

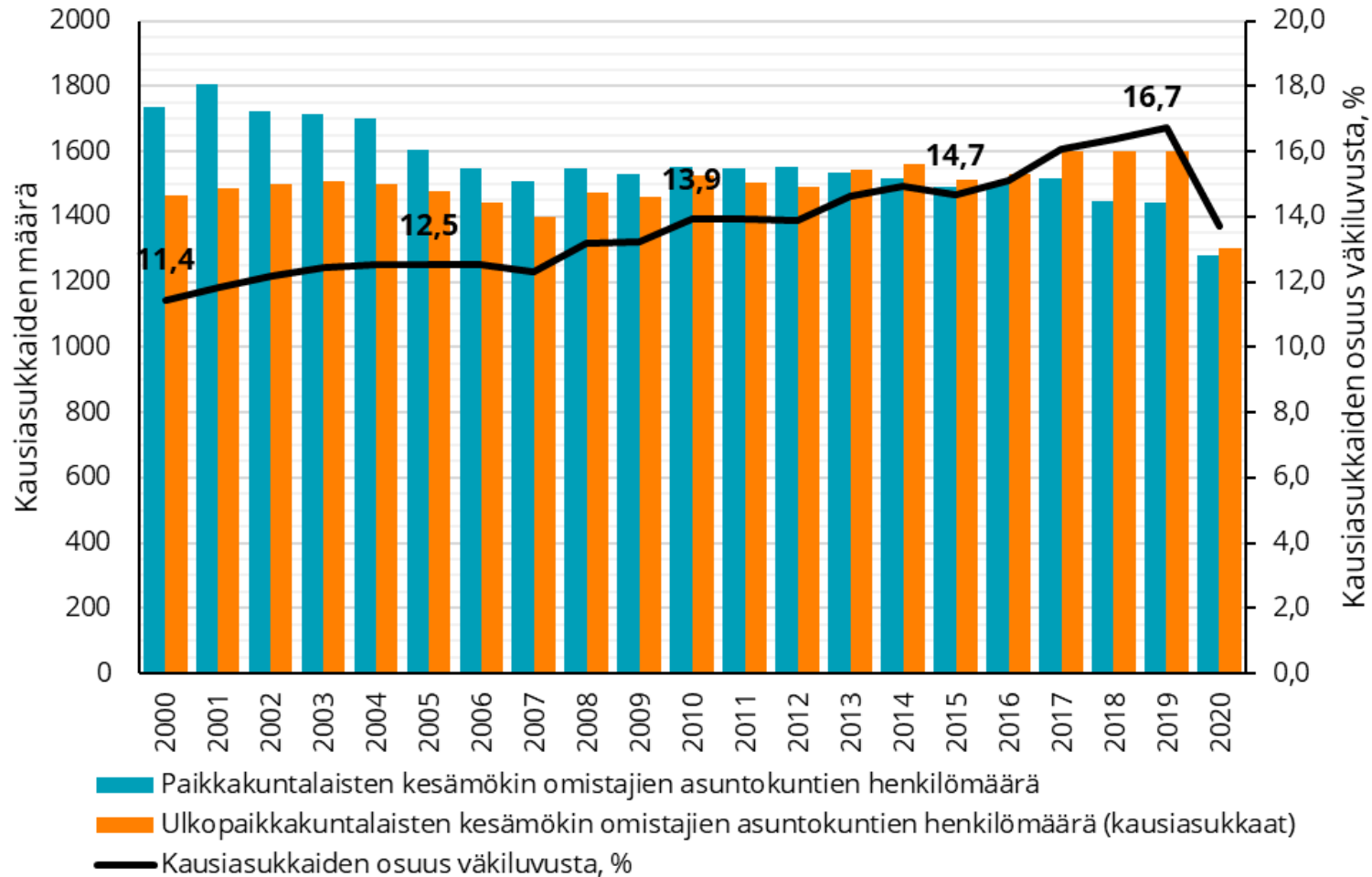

Väestöennuste vuoteen 2040 saakka

- Lasten määrän vähenemisen ennustetaan jatkuvan 2020-luvulla ja vakiintuvan 2030-luvulla noin 40 syntyvään lapseen vuodessa.
- Ikääntyneiden osuus väestöstä jatkaa kasvuaan 2030-luvun alkupuolelle, jolloin 42 % väestöstä on 65 vuotta täyttäneitä.
- 65–74-vuotiaiden määrä kääntyy laskuun 2020-luvulla. 75–84-vuotiaiden ja 85 vuotta täyttäneiden määrä ja osuudet kasvavat.
- Ikärakenteen muutos ja eliniän pidentyminen vaikuttavat palvelutarpeisiin.
- Palvelut on keskitetty Nurmeksien keskustaajamaan ja Valtimon kirkonkylälle, Nurmeks on lähin palvelukeskus 77 % kuntalaisista ja Valtimo 23 % kuntalaisista.
- Lähes 60 % kuntalaisista asui enintään 15 min. automatkan etäisyydellä Nurmeksien tai Valtimon taajamien palveluista.

Kausiasukkaiden merkitys ja palvelutarpeet kasvavat

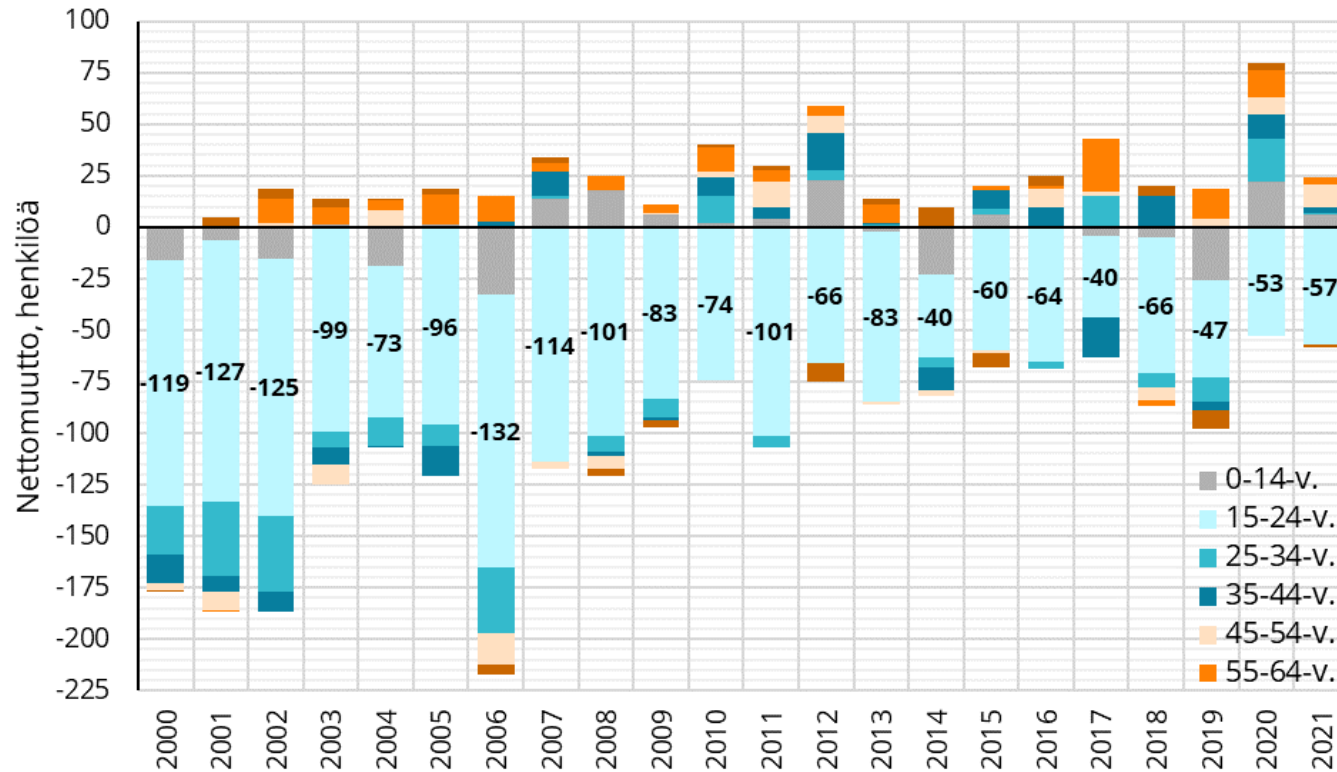

Muutokset vuosina 2000–2019

- Ulkopaikkakuntalaisten kausiasukkaiden määrä kasvoi 136 henkilöllä
- Ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä kasvoi 32 %:lla
- Nurmeksien vakituiseen väestömäärään suhteutettuna kausiasukkaiden osuus kasvoi 11 %:sta lähes 17 %:iin
- Kesämökkien määrä väheni vuonna 2020 tilastointitavan muutoksen takia.

Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021

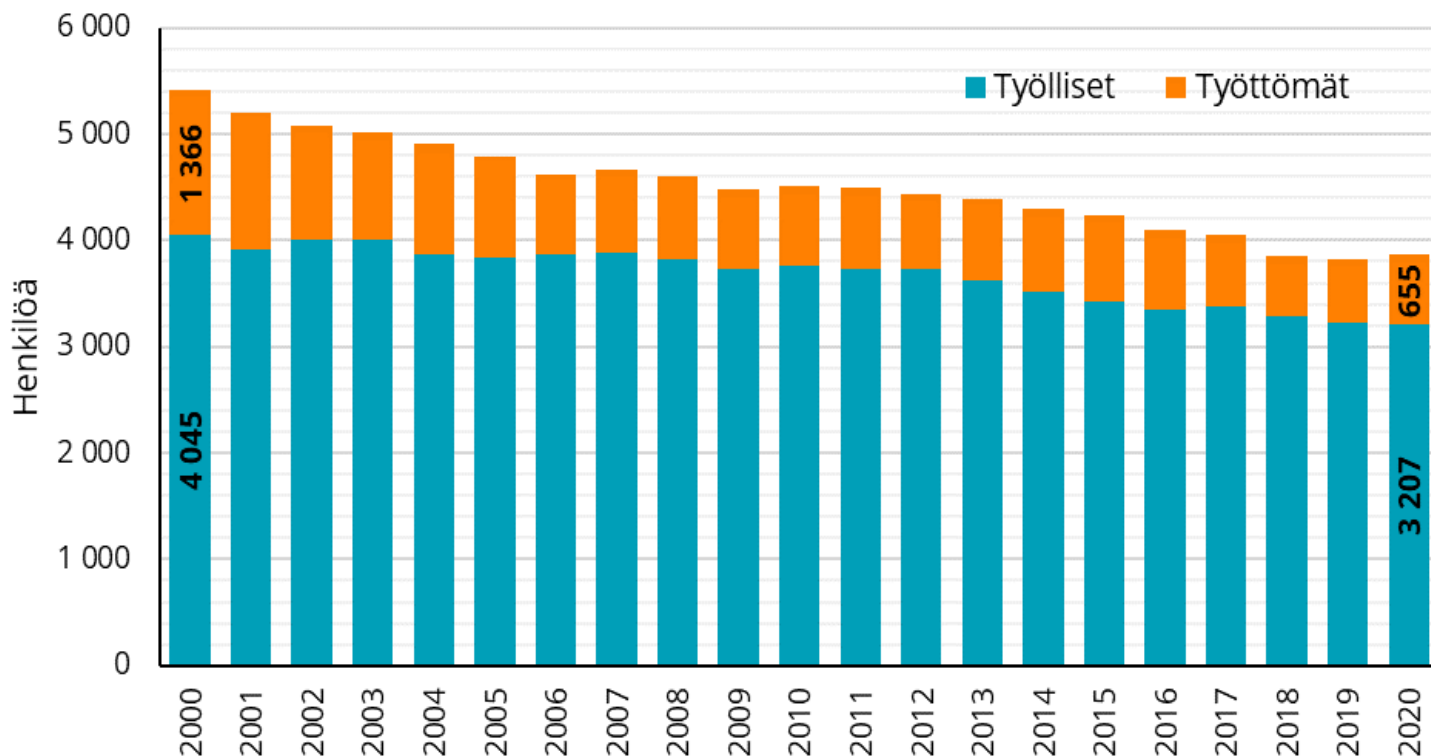
Muutokset 2000–2021

- Nurmekseen muutti muualta Suomesta n. 7 100 ja muualle Suomeen muutti n. 8 900 henkilöä.
- Muuttotappio oli n. 1 800 henkilöä koko väestössä ja 15–24-vuotiaiden ryhmässä saman verran.
- 55–64-vuotiaissa Nurmes sai muuttovoittoa 156 henkilöä.
- Vuosina 2010–2020 Nurmekseen muutti 1 267 työllistä, 600 työtöntä, 460 eläkeläistä sekä 436 koululaista tai opiskelijaa.
- Tulomuuttajista 30 % tuli muualta Pohjois-Karjalasta ja 18 % Pohjois-Savosta. Uudeltamaalta tuli 17 % tulomuuttajista.
- Lähtömuutto suuntautui pitkälti samoille alueille, kuin mistä Nurmekseen muutettiin.

Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike

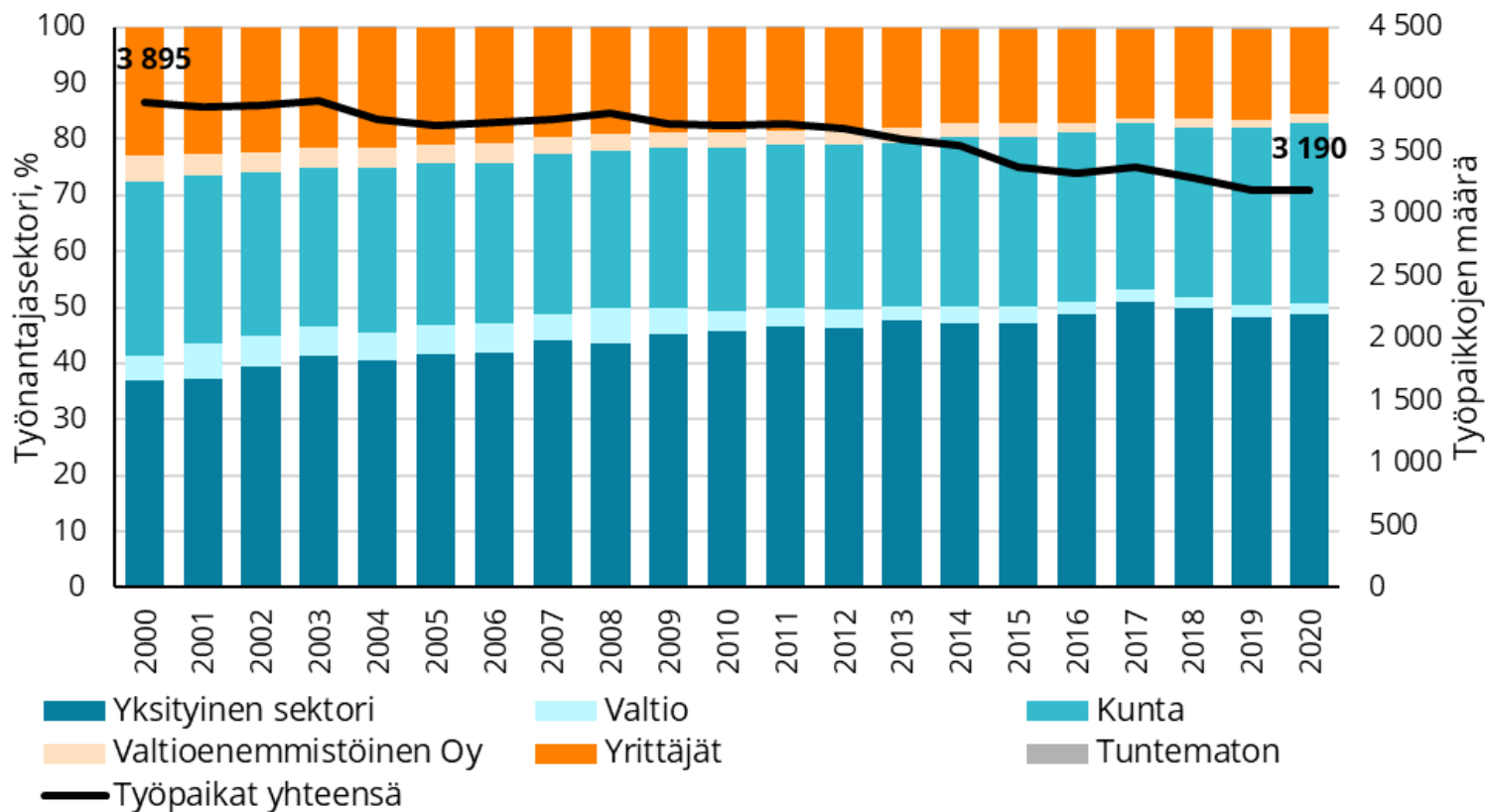
Työvoima (työlliset ja työttömät) 2000–2020

- Työvoiman määrä pienentyi vuodesta 2000 n. 1 550 henkilöllä (–29 %).
- Työllisten määrä vähentyi 21 %:lla ja työttömien määrä 52 %:lla.
- Työllisistä 84 % oli palkansaajia, 6 % maa- ja metsätalousyrittäjiä ja 10 % muiden alojen yrittäjiä.

Työpaikkojen määrä ja työnantajasektorien osuudet (%) työpaikoista 2000–2021

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

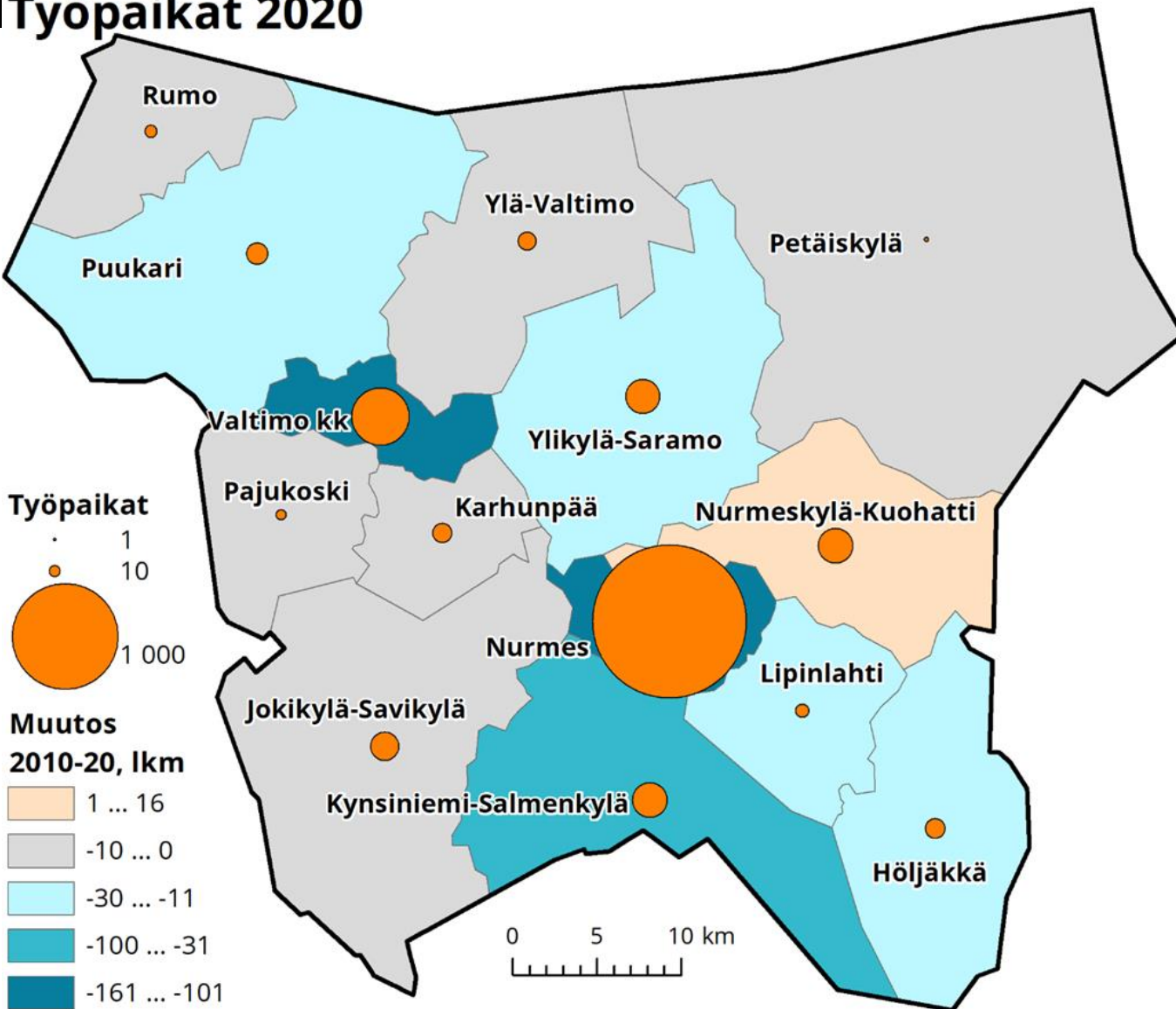
Muutokset 2000–2021

- Työpaikkojen määrä vähentyi lähes viidenneksellä.
- Kuntasektorin (–189), valtioenemmistöisten Oy:iden (–128) ja valtion (–105) työpaikkojen määrä vähentyi.
- Yksityisen sektorin työpaikkojen määrä kasvoi 115:llä (8 %).
- Maa- ja metsätalouden supistumisesta johtuen yrittäjien määrä vähentyi 398:lla (–44 %).
- Naisia kuntasektorin työpaikoissa oli 76 %. Yksityisellä sektorilla miehiä 60 % ja yrittäjistä 67 %.

Työpaikkojen sijainti 2020 sekä muutos 2010–2020

Työpaikat 2020

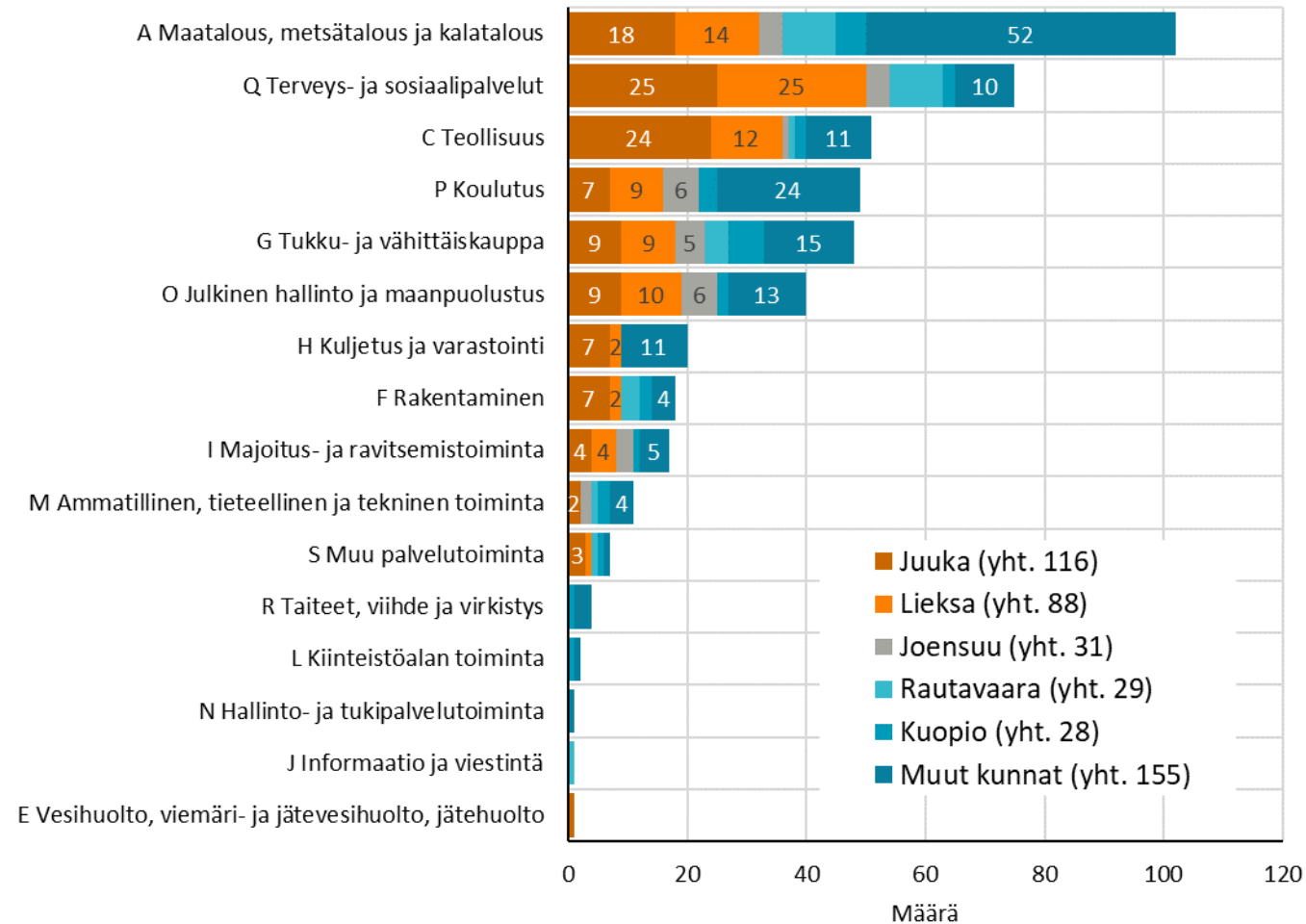

- Vuonna 2020 Nurmeksens keskustaajaman alueella sijaitsi 2100 työpaikkaa (66 %). Näistä yli puolet Porokylän alueella.
- Toinen merkittävä työpaikkakeskittymä oli Valtimon kirkonkylä, jossa oli 300 työpaikkaa (9 %).
- Työpaikat vähenivät noin 500:lla.
- Eniten työpaikkoja hävisi Nurmeksens keskustaajamasta (-161 työpaikkaa) ja Valtimon kirkonkylältä (-151)
- 15 % työllisistä (460 henkilöä) kävi v. 2020 työssä muissa kunnissa sijaitsevilla työpakoissa. Työssä käytiin lähinnä lähikunnissa.

Nurmeksessa muista kunnista työssäkäyvät 2020

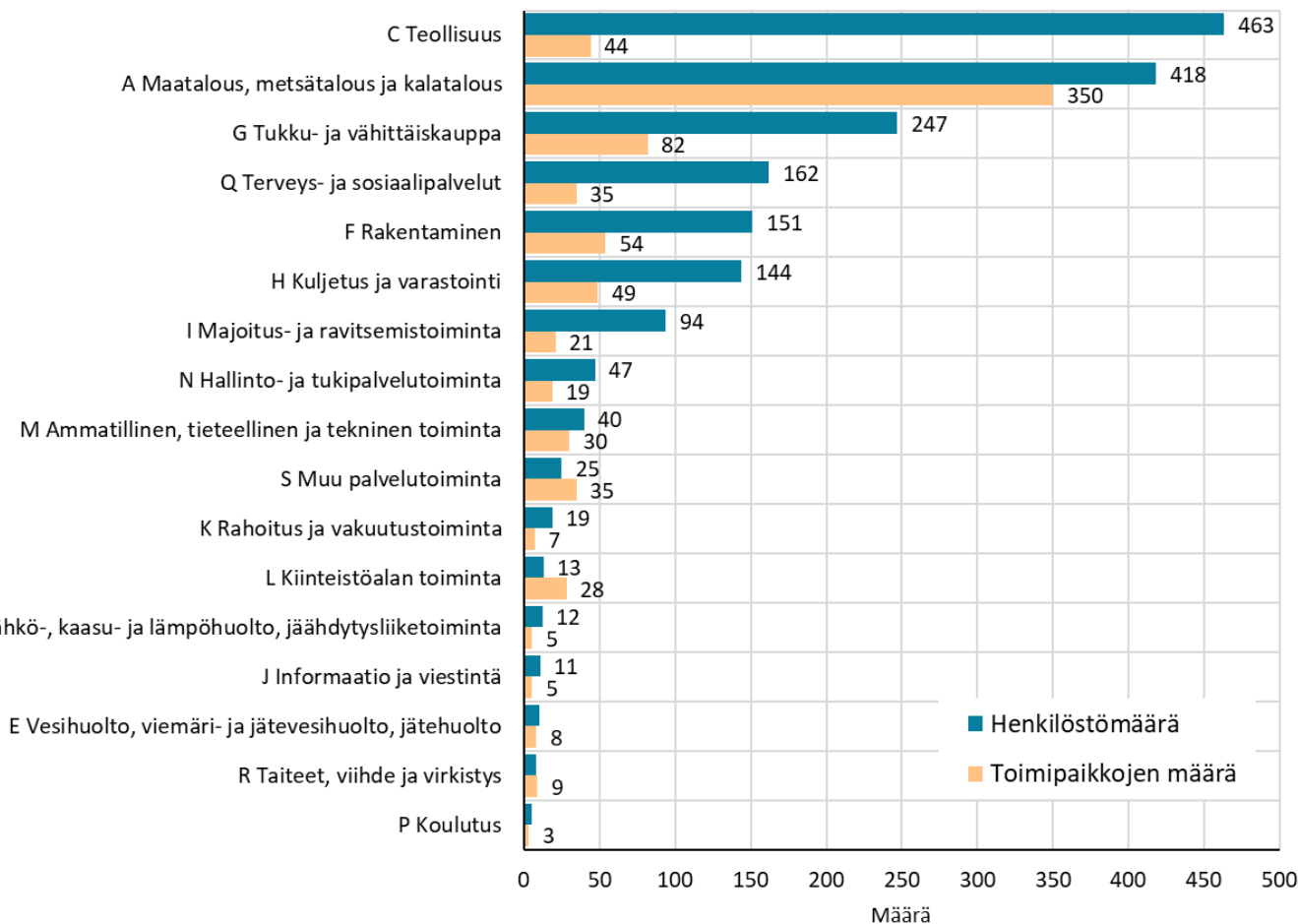
- Vuonna 2020 Nurmeksien alueella työssäkävistä 86 prosenttia oli nurmeslaisia ja 14 % ulkopaikkakuntalaisia.
- Nurmeksessa käytiin työssä eniten Juuasta ja Lieksasta.
- Nurmeksien alueen työpaikoissa käytiin jonkin verran työssä myös Joensuusta, Rautavaaralta ja Kuopiosta.
- Eniten ulkopaikkakuntalaisia työskenteli maa- ja metsätaloudessa (102), sote-palveluissa (75), teollisuudessa (51), koulutuksessa (49) sekä tukku- ja vähittäiskaupassa (48).

Yritysten toimipaikat ja henkilöstö 2020

Yritysten toimipaikat ja niiden henkilöstömäärät

- Vuonna 2020 Nurmeksessa toimi yhteensä 736 yritystä, joilla oli yhteensä 784 toimipaikkaa.
- Eniten toimipaikkoja oli maa- ja metsätaloudessa (350 tp; 45 %), tukku ja vähittäiskaupassa (11 %), rakentamisessa (7 %) sekä kuljetuksessa ja varastoinnissa (6 %).
- Eniten työllistivät teollisuuden (463), maa- ja metsätalouden (418), tukku- ja vähittäiskaupan (247) sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen alan yritykset (162).

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Tärkeimmät tekijät yritysten sijoittumispäätösten taustalla:

- Yritys sijaitsee yrittäjän syntymäkotikunnassa (52 %)
- Paikkakunnan ympäristötekijät ja luonnonvarat vaikuttivat sijoittumispäätökseen (38 %)
- Yritys sijaitsee yrittäjän kasvukotikunnassa (29 %)

Yrittäjien kommentteja sijoittumispäätöksiin

- "Yrityksen perustamisvaiheessa asialla (yrityksen sijainti) ei ollut merkitystä tai se ei vaikuttanut yrityksen sijoittumispäätökseen. Tällä hetkellä asia on merkityksellinen. Yrityksen näkökulmasta on tärkeää, että se voi tarjota työpaikkoja paikkakunnan väestölle ja maksaa yhteisöveroja kotikuntaansa..."
- "Yrityksen sijaintipaikan valintaan ovat vaikuttaneet juuret sekä se, että yritystoiminnan alkuvaiheessa (sijainnin) merkitys oli keskeinen asiakaskunnan laajentumisen näkökulmasta. Toisaalta entisellä kotipaikkakunnalla oli helppo aloittaa yritystoiminta, koska asioiden hoito oli yksinkertaisempaa tutulla paikkakunnalla..."
- "(Sijainnilla) On merkitystä. Kunnan peruspalvelujen pitää toimia tai yritysten kehittämismahdollisuudet vaikeutuvat. Lupapalvelut ja niiden toimivuus on kriittinen osa-alue. Myös toimiva valokuituyhteys on erittäin tärkeä (...) yritystoiminnalle..."

Yrittäjien näkemyksiä kuntayhteistyöstä

- Yhteistyösuhde oman kotikunnan kanssa koetaan pääsääntöisesti toimivaksi – jotkut yrittäjät ovat kohdanneet lupaprosesseissa jäykkyyksiä
- Yhteistyö on saattanut olla toimivaa (mm. kunnan vastuuhenkilöiden hyvä ja nopea tavoitettavuus), mutta vuorovaikutus kotikunnan kanssa on kuitenkin jäänyt vähäiseksi
- Osa yrittäjistä koki, etteivät he olleet saaneet käyttöönsä riittävän asiantuntevaa neuvontaa oman yrityksensä kehitysvaiheissa
- Osa sotealan yrittäjistä koki, ettei heidän toimialansa yrityksiä kohdella tasavertaisesti teollisten yritysten rinnalla

Strategiset valinnat ja uudistuminen – kyselyn tuloksia

- Väestömäärän väheneminen tunnistetaan. Osa arvioi, että väheneminen ei enää jatku seuraavaan kymmenen vuoden aikana
- Voimavarat kunnan elinvoiman kehittämisessä:
 - Teollisuus
 - Matkailupalvelut
 - Aktiiviset kuntalaiset
 - Osaavan työvoiman saatavuus
 - Kunnan saavutettavuus
- Esteet kuntaorganisaation kehittämisessä ja uudistamisessa:
 - Kuntatalouden pieni liikkumavara
 - Kunnan vähäiset henkilöstöresurssit
 - Yhteisen pitkänaikavälin näkemyksen puute

Tulevasta hankkeesta

- ALKUVOIMA on esiselvityshanke, jossa on tuotettu tietoa kunnille
- Väestömuutos on yhteinen nimittäjä Pohjois-Karjalan kunnille, mutta esiselvitys osoitti kuntien erilaisuuden ja erilaistumisen huomioimisen tärkeyden uudistumisessa

ESISELVITYKSEN JÄLKEEN TOTEUTTAVAN KEHITTÄMISHANKEEN TAVOITTEET JA TULOKSET

TAVOITE

- tukea uudistumista osana elinvoimapolitiikkaa
- vahvistaa palvelutuotannon ratkaisuja/prosesseja
- vahvistaa maaseutuyritysten muutoskyvykkyyttä
- vahvistaa kuntien välistä yhteistyötä

TULOKSET

- tuotetaan paikkaperustaisia ratkaisuja uudistumiselle
- resurssien ja toimijoiden roolin tunnistaminen ja kokoaminen
- arvoverkostonäkökulman syventäminen yritystoiminnan kehittämisessä
- onnistuneiden toimenpiteiden vakiinnuttaminen osaksi elinvoimapolitiikkaa

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kysymyksiä & kommentteja

[Twitter SPATIA](#)

[UEF//CONNECT Alkuvoima](#)

UEF | SPATiA
ALUE- JA KUNTATUTKIMUSKESKUS

uef.fi

